

7. WARTOŚĆ TRADYCJI RODZINNYCH

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Tradycje rodzinne obejmują wszystko to, co zostało wytworzone w przeszłości i żyje nadal w rodzinie. Pozwalają przekazywać wartości, normy, zasady i wzory zachowań. Wiążą się z wydarzeniami, postaciami, zwyczajami, obyczajami i instytucjami. Przekazywane są z pokolenia na pokolenie, ponieważ są ważne dla rodziny.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój społeczny.

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Umiejętność funkcjonowania w środowisku rodzinnym zgodnie z praktykowanymi tradycjami.

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Kształtowanie prawidłowych relacji rodzinnych.

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Rola tradycji w przekazywaniu wartości i norm.
- Kształtowanie cywilizacji miłości w rodzinie.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Tradycji nie dziedziczy się jako czegoś gotowego, lecz wymaga ona zaangażowania.
- Tradycja jest procesem przekazywania i przyjmowania wartości.
- Elementy zaczerpnięte z przeszłości są ważne dla terażniejszości i przyszłości.

→ ZASADY

- Szanuję i uznaję przeszłość.
- Doskonale swoje człowieczeństwo z poszanowaniem tradycji.
- Kształtuję w sobie postawę służby i ofiarności.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Rodzina jest podstawową komórką społeczną.
- Rodzina jest wspólnotą życia i miłości.
- Rodzice są nieodzowni dla prawidłowego przekazywania tradycji w rodzinie.

→ ZASADY

- Jestem odpowiedzialny za przekazywanie tradycji w mojej rodzinie.
- Dbam o kultywowanie tradycji w rodzinie.
- Troszczę się o prawidłowy rozwój u moich dzieci postawy szacunku do tradycji.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Przekazywanie tradycji zakłada istnienie relacji międzyludzkich.
- Człowiek poznaje swoje dziedzictwo kulturowe w relacji do przodków.
- Oryginalność tradycji buduje tożsamość kulturową danej społeczności.

→ ZASADY

- Pomagam uczniom w budowaniu świadomości na temat roli tradycji w rodzinie.
- Współpracuję z rodzicami w przygotowaniu młodzieży do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na tradycji.
- Wspieram rozwój postawy szacunku do starszych pokoleń jako istotnego ogniwa w procesie przekazywania tradycji.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Organizujemy pogadankę na temat tradycji przekazywanych w rodzinie. Uczniowie opowiadają, jakie tradycje kultywowane są w ich rodzinach. Opisują swoje obyczaje, przedstawiają obowiązujące zasady, dzielą się swoimi spostrzeżeniami.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

W okresie dojrzewania człowiek poszukuje drogi i rozeznaje swoje powołanie życiowe. Wspiera go w tym rodzina, gdzie uczy się miłości, braterskich relacji z innymi i ofiarności względem drugiej osoby. Przez socjalizację, modelowanie oraz kultywowanie rozmaitych tradycji, obyczajów przyswajają wartości ważne dla rodziny i społeczeństwa, do których należy. Szanuje te tradycje, rozumie ich duchowy wymiar i jest gotowy przekazywać je następnym pokoleniom.

1.10. ZAGROŻENIA

Istnieje zagrożenie, że młody człowiek nie będzie brał udziału w kultywowaniu tradycji i obyczajów w rodzinie i społeczeństwie. Będą go interesowały o tyle, o ile będzie czerpał z nich korzyść. W jego postawie może zacząć dominować egoizm i brak szacunku wobec tradycji, które uznawać będzie za nieaktualne, nieżyciowe, niepraktyczne.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

POTOP

” Bogusław rządził jak samowładny monarcha w Taurogach i w całych przyległych Prusach elektorskich, w których częstym bywał gościem, więc wszystko było na jego rozkazy. Miasta dostarczały na skrypty pieniędzy, wojsk, szlachta pruska z ochotą zjeżdżała koleśno i konno na uczy, karuzele i łowy. Bogusław wskrzesił nawet na cześć swej damy zaniechane już wówczas gonitwy rycerskie w szrankach.

Pewnego razu sam wziął w nich czynny udział i przybrany w srebrną zbroję, a przepasany błękitną wstęgą, którą panna Aleksandra musiała go przewiązać, zwałił z konia czterech najprzedniejszych rycerzy pruskich, piątego Keblinga, a szóstego z kolei Sakowicza, choć ten siłę miał tak olbrzymią, że karety, uchwyciwszy za koło, w biegu zatrzymywał. I co za zapal powstał w tłumie widzów, gdy następnie srebrny rycerz, klękawszy przed swą damą, brał z jej rąk wieniec zwycięstwa. Okrzyki brzmiały na podobieństwo grzmotu dział, wiewały chustki, kłaniały chorągwie, on zaś uniósł przyłbicy i patrzył w jej zapłonioną twarz swymi ślicznymi oczyma, przyciskając jednocześnie do ust jej ręce.

Innym razem, gdy wśród parkanów rozwścieczony niedźwiedź zażerał się z psami i wszystkie z kolei rozciągnął, księżę, przybrany tylko w lekką szatę hiszpańską, skoczył do środka z oszczepem i skłuł nie tylko srogą bestię, ale i trabanta, który widząc chwilę niebezpieczeństwa, poskoczył mu na ratunek.

Panna Aleksandra, wnuczka starego żołnierza, wychowana w tradycjach krwi, wojny i czci dla przewag rycerskich, nie mogła się oprzeć na widok tych czynów podziwowi, a nawet uwielbieniu, nauczono ją bowiem z małego uważać męstwo za pierwszy niemal przymiot męża.

↑ H. Sienkiewicz, *Potop*, Wydawnictwo Greg, Kraków 2020, s. 778.

KOMENTARZ

Jeden z bohaterów *Potopu* Henryka Sienkiewicza (1846–1916), księżę Bogusław Radziwiłł, nieustannie i na różne sposoby zabiegał o względy Oleńki Billewiczówny. Świadomy odziedziczonych przez nią tradycji rodzinnych i wychowania jakie otrzymała, starał się ją oczarować, poruszyć to, co zostało zapisane głęboko w jej sercu, i w ten sposób utorować drogę dla swojej miłości.

Pielęgnowanie obyczajów, przekazywanych w rodzinie z pokolenia na pokolenie nadawało życiu i codzienności określony porządek. Wynikało z szacunku do dziedzictwa przodków i było dowodem narodowej wspólnoty. Do takich elementów tradycji należały: staropolska gościnność względem przybyszów,

kodeks rycerski, etykieta dworska, służba w obronie wiary i ojczyzny, pielęgnowanie cnót. Zachowywanie tradycji rodzinnych skłania do tego, by szczególnie szacunkiem otaczać osoby starsze i cieszące się poważaniem ogółu. Ważnym elementem obyczajowości była również kultura słowa i wypowiedzi. Wpajanie tych zwyczajów od małości czyniło życie społeczne bardziej uporządkowanym, gdyż każdy znał swoje miejsce i wiedział, w jaki sposób należy się zachować.

III. NAUCZANIE

3.1. SUGESTIE FILOZOFICZNE

Termin tradycja (łac. *tradio*) oznacza 'wręczenie', 'oddanie', 'wyjaśnienie', 'sprawozdanie', 'przekazywanie', 'podanie'). Od zarania ludzkości praktykowanie tradycji rodzinnych służy przekazowi określonych treści, szczególnie zaś wartości istotnych dla jednostek i społeczeństwa. Tradycje gromadzą, porządkują i utrwalają ważne osiągnięcia, historie, wydarzenia, osoby, działania. Ich praktykowanie umacnia więzi rodzinne, kształtuje tożsamość kulturową jednostek i zbiorowości, ułatwia komunikację oraz integruje społeczeństwo.

Poza umacnianiem wspólnoty i utrwalaniem przeszłości, tradycje stymulują do dalszego rozwoju, gdyż określają, to co jest dobre, warte naśladowania oraz

to, co jest niedozwolone i naganne. W trudnych czasach tradycje są źródłem ulgi, pomagają przetrwać i napawają nadzieją, przygotowując grunt pod nową przyszłość, uwzględniającą przeszłość rodziny, pokolenia, narodu.

3.2. SUGESTIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Tradycja jest zawsze czyjaś. Potrzebny jest podmiot, który tradycję tworzy, utrwała, ochrania i przekazuje. W szczególny sposób tradycja przekazywana jest w rodzinie. Prawidłowo funkcjonująca rodzina powinna być dla jej członków oparciem i schronieniem, przekazywać normy i wartości. Wraz z innymi członkami powinna stanowić jedność, która opiera się na miłości, zaufaniu i szacunku do dziedzictwa starszych. W środowisku rodzinnym powinniśmy rozwijać się i doskonalić, przyjmując obrzędy i obyczaje przodków, a także dając od siebie to, co najlepsze. W tym procesie ważne jest wsparcie ze strony pedagogów i wychowawców, którzy – jako kolejne po rodzicach autorytety w życiu młodego pokolenia – odgrywają istotną rolę w funkcjonowaniu i umacnianiu tradycji.

3.3. SUGESTIE PSYCHOLOGICZNE

W ujęciu psychologicznym w zmianach, których sami członkowie rodziny są autorami, ważną rolę odgrywa wprowadzanie do życia rodzinnego trwałych wzorców, które można nazwać zwyczajami czy rytuałami rodzinnymi, a które z czasem mogą przekształcić się w tradycje rodzinne. W rodzinach, w których jest więcej pozytywnych rytuałów i tradycji, jest też więcej szczęścia i bliskości, są one również bardziej odporne na kryzysy wewnętrzne i wszelkiego rodzaju zakłócenia z zewnątrz.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

W teologii Tradycji przypisuje się tak ważne znaczenie jak Pismu Świętemu, a więc Słowu Objawionemu przez samego Boga, i Nauczycielskiemu Urzędowi Kościoła. Tradycja apostołska zawiera wszystko, co Jezus Chrystus przekazał ustnie apostołom, i czego nauczyli się od Niego, patrząc na Jego cuda i styl życia, a co nie zostało odnotowane w Ewangeliach, i co zostało przekazane pierwszym gminom chrześcijańskim. Tradycja eklezjalna obejmuje to, co w procesie historycznym wzbogaca treści i formy życia religijnego, a co wyrastało ze zrozumienia i przeżycia prawd wiary, ze Słowa Objawionego, z natchnień Ducha Świętego. W Kościele zostało to uznane za zgodne z całym depozytem wiary chrześcijańskiej.

Wszystko, co religijne, opiera się na tradycji. Religijność stanowi istotny element tradycji rodzinnych, gdyż wiąże się z nią obrzędowość roku liturgicznego. Regularne praktykowanie tradycji rodzinnych, szczególnie tych związanych z Bożym Narodzeniem i Wielkanocą, przyczynia się do budowania jedności między rodzicami i dziećmi oraz pozostałymi członkami rodziny, szczególnie zaś starszymi pokoleniami, dodatkowo wzmacnia proces przekazywania wartości.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” Kochać rodzinę to znaczy umieć cenić jej wartość i możliwości, i zawsze je popierać. Kochać rodzinę to znaczy poznać niebezpieczeństwa i zło, które jej zagraża, aby móc je pokonać. Kochać rodzinę to znaczy przyczyniać się do tworzenia środowiska sprzyjającego jej rozwojowi. Zaś szczególną formą miłości wobec dzisiejszej rodziny chrześcijańskiej, kuszanej często zniechęceniem, dręczonej rosnącymi trudnościami, jest przywrócenie jej zaufania do siebie samej, do własnego bogactwa natury i łaski, do posłannictwa powierzonego jej przez Boga.

↑ FC 86.

” Temat obecnego VI Światowego Spotkania Rodzin: «Rodzina szkołą wartości ludzkich i chrześcijańskich», przypomina o tym, że środowisko rodzinne jest szkołą człowieczeństwa i życia chrześcijańskiego dla wszystkich jej członków i wywiera dobroczynny wpływ na poszczególne osoby, Kościół i społeczeństwo. Faktycznie rodzina jest powołana do tego, by żyć wzajemną miłością i prawdą, pielęgnować je, umacniać szacunek, sprawiedliwość, lojalność i współpracę, ducha służby i otwartości na innych, zwłaszcza słabszych. Chrześcijańska rodzina, która winna „objawiać wobec wszystkich żywą obecność Zbawiciela w świecie i prawdziwą naturę Kościoła” (*Gaudium et spes*, 48), musi być przeniknięta obecnością Boga, składać w Jego ręce codzienne sprawy i prosić Go o pomoc, aby należycie wypełniała swoją nieodwołalną misję.

↑ Benedykt XVI, *Rodzina szkołą wartości ludzkich i chrześcijańskich. Przesłanie do uczestników spotkania rodzin w Meksyku*, 15.01.2009, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/meksyk_15012009.html [dostęp: 31.08.2022].

” Rodzina przechodzi głęboki kryzys kulturowy, podobnie jak wszystkie wspólnoty oraz więzi społeczne. W przypadku rodziny kruchość więzi staje się szczególnie poważna, ponieważ chodzi o podstawową komórkę społeczeństwa, o miejsce, gdzie człowiek uczy się współżycia w różnorodności i przynależności do innych oraz gdzie rodzice przekazują dzieciom wiarę. Istnieje tendencja, by widzieć małżeństwo jako czystą formę uczuciowej gratyfikacji, którą można ustanowić w jakikolwiek sposób oraz zmienić zależnie od wrażliwości każdego.

Jednakże nieodzowny wkład małżeństwa w życie społeczne przekracza poziom uczuciowości i potrzeb danej pary. Jak nauczają francuscy biskupi, nie rodzi się ono „z miłostnego uczucia, z definicji ulotnego, lecz z głębi zobowiązania przyjętego przez małżonków, którzy godzą się, by wejść w pełną komunię życia”.

↑ EG 66.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

” Oznajmię ci wszystkie moje polecenia, prawa i nakazy, jakich masz ich nauczyć, aby je wypełniali na ziemi, którą Ja im daję na własność. Przeto starajcie się wypełniać wszystko, co wam nakazał Pan, Bóg wasz: Nie odstępujcie od tego ani na prawo, ani na lewo. Idźcie dokładnie drogą wyznaczoną wam przez Pana, Boga waszego, byście mogli żyć, by dobrze wam się wiodło i byście długo przebywali na ziemi, którą macie posiąść.

↑ Pwt 5,31b-33.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

” W okresie dzieciństwa szacunek i życzliwość rodziców przejawiają się przede wszystkim w trosce i uwadze, jaką poświęcają oni wychowywaniu swoich dzieci, zaradzaniu *ich potrzebom materialnym i duchowym*. W miarę wzrastania dzieci ten sam szacunek i to samo poświęcenie skłaniają rodziców do wychowywania ich do prawidłowego używania rozumu i wolności.

↑ KKK 2228.

V. LITERATURA

- Benedykt XVI, *Rodzina szkołą wartości ludzkich i chrześcijańskich. Przesłanie do uczestników spotkania rodzin w Meksyku*, 15.01.2009, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/meksyk_15012009.html [dostęp: 31.08.2022].
- Czynniki dezintegracji współczesnej rodziny polskiej. *Studium socjologiczne*, red. W. Majkowski, Wydawnictwo Księży Sercanów, Kraków 1997.
- Dodziuk A., *Nasze rodzinne dobre obyczaje. O pozytywnych nawykach, rytuałach*, Instytut Psychologii Zdrowia Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Warszawa 2010.
- Franciszek, *Adhortacja Evangelii Gaudium*, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 2014.
- Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska Familiaris consortio*, w: tegoż, *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, red. M. Romanek, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2006, s. 89–213.
- Janke A., *Pedagogika rodziny na progu XXI wieku*, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2004.
- Kawula S., Bragiel J., Janke A., *Pedagogika rodziny*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2000.
- Kawula S., *Kształty rodziny współczesnej. Szkice familiologiczne*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2005.
- Sienkiewicz H., *Potop*, Wydawnictwo Greg, Kraków 2020.
- Opieka i wychowanie w rodzinie*, red. C. Kępski, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2003.
- Rodzina fundamentem społeczeństwa, narodu i państwa*, red. S. Kowolik, Fundacja Krzewienia Katolickiej Nauki Społecznej, Tarnowskie Góry 2004.

